

Самат Мәненұлы

ҚАЗАННАН ЖЕЛТОҚСАНҒА ДЕЙІН

Spis: c
dyga 4 gorn
Kisat kor kor
cekepi ni ki u.

M. Pankov
25. 11. 2016 me.

*Республика тәуелсіздігінің жиырма
бес жылдығына*

**ҚАЗАННАН
ЖЕЛТОҚСАНҒА
ДЕЙІН**

2016 ж.

АЛҒЫ СӨЗ

Жинақтар туралы алғы сөзімізді бастамас бұрын Самат ағаның үшінші жыр кітабінің жарық көруіне қол ұшын беріп, демеушілік жасаған; сонау 1992 жылы ауданда алғашқылардың бірі болып ашылған Ұзынсу ауылындағы «Дәулет» шаруа қожалығының басшысы, ауданның бір туар азаматы, аудандық маслихаттың екі шақырылымының депутаты болған Самат ағаның досы, құрдасы марқұм Иманмағзам Әлмұқанұлы Дәуітовтің баласы, әке бастап кеткен абыройлы ісін жемісті жалғастырып жүрген Қанат Иманмағзамұлына, сонымен қатар ауданның И.Байзақов және Панфилов секілді екі іргелі ауылындағы шаруашылықтарға иелік етіп, ауыл тұрғындарының басым бөлігін жұмыспен қамтып отырған Марат Қалымұлы Уайхановқа Самат ағаның атынан және өз атымнан, жалпы өнер сүйетін, өнер сыйлайтын ертістіктер атынан шын жүректен алғысымды білдіремін. Байлық ешкімге де артықшылық етпейді дей тұрғанмен де, бүгінгідей күрделі заманда бала-шағаның аузынан жырып, ақын ағамызға көмек көрсетуі, бұл азаматтардың ұлттық өнерімізге бей-жай қарай алмайтындықтарынан және осы көне өнерге өздерінің, басқаларға қарағанда бір табан жақын тұратынтындарының айғағы деп түсіну керек шығар. Әселі, киналып жүрген кез келген жанға жасаған жақсылық түптің түбінде адамнан болмаса да, Алладан қайтары анық. Сөзімізді түйіндей отырып, осы екі азаматтың өздеріне, отбасыларына амандық, тірлігіне ортаймас дәулет, саликалы ғұмыр тілейік. Құрметті оқырман қауым, алды бүкіл кеңестер одағына, арты республикаға мәлім, Ертіс топырағында туып өскен өлең, жырдың желмаясы Иса Байзақов, Аманжол Шамкенов, Мүбәрәк Жаманбалинов, Ғалымбек Жұматовтардың ақындық

өнерін жемісті жалғастырып жүрген жерлесіміз Самат Мәненұлы. Өнер жолына қырық жастан асып барып келген Самат аға, өткеннің орнын толтыруға соңғы жылдар мықтап кіріскен сыңайлы. Саналы ғұмырының отыз бес жылын ауылшаруашылық саласында өткізген Самат аға, тиіп- қашып өлең жазып жүрді демесеңіз, әдебиетке шын ден қойған уақыты, еліміз тәуелсіздік алғаннан кейінгі кезең. Күні бүгінге дейін жазылған жыр жолдарының басым бөлігі тәуелсіздік жылдарының еншісінде болуда, содан. Кезінде, дәлірек айтқанда, 1991 жылы жазылған Монолог деген өлеңінде:

Дірілдеп тағдыр желдің өкпегіне,
Жете алмай Парнас таудың бөктеріне,
Қайран жырым кетер деп етпен бірге,
Мұңға батам;
Жырларым қала ма деп,

Шаң басқан газеттердің беттерінде.-деп өкінішін білдірген Самат ағаның 2015-2016 жылдар жолы болды. Ертістегі белгілі кәсіпкер Ерлан Жәкенұлы Кенжетәев ағайдың демеушілігі нәтижесінде 2015 жылдың жазында «Жыл мезгілдері» деген атпен алғашқы жыр жинағы жарық көрді. Бұл жинаққа Самат ағаның сонау мектеп қабырғасынан бастап жазған табиғат туралы жырлары кірген. Әдебиет сыншылары қалай қабылдайтынын қайдам, жинақтағы лирикалық табиғат жырлары өз басыма жүректен қыл суырғандай әсер етті. Қолында суретшінің қыл қаламы болмай-ақ сөзбен де сурет салуға болады екен, бұл ағайдың жылдың төрт мезгілі туралы жазған жырларынан көрініп тұр, жыр емес сурет дерсің! Бұл тума таланттың қолынан келері екені анық. Үстіміздегі жылы кеңес дәуірінде сол заманның жүгін бірге тартқан Ағашорын ауылының азаматтары Б.Абдраисов, Б.Бәкішев, Е.Сейдахметов, марқұм Қайрақпай Байғазиновтың

ұлы Ерқанаттың, Б.Бәкішевтің ұлы Дәуреннің, Лениндік К.Көпбаевтың демеушілігімен «Атамекен» атты екінші жыр жинағы жарық көріп отыр. Жинаққа халқымыздың салт-дәстүрлері, ауылдар, ауданның карапайым еңбек адамдары, махаббат жырлары енген. Ақын ағаны қатты толғандыратын бүгінгі ауыл тағдыры. Ол егіле жазғаны, емірене жазғаны жыр жолдарынан анық көрініп тұр. Мысалы Ертістің ауылдары деген өлеңінде:

..Ауылдарым, тал бесік ауылдарым,
Сендер барда болмайды жанымда мұң.

Ұядай боп даламда жатырмысың,

Көк белдерді көтеріп сағымдарың.-деп бір тебіренсе, бүгінгі нарық заманында ауылдардың гүлденуі, көркеюі ауылдықтардың өздеріне де тікелей қатысты екенін де болжап:

..Бүгінгінді көргенде жаным жалын,
Кімге айтып мұң, кімдерге жалынамын?

Белді шешіп көк белден береке іздеп,

Бақытыңды өзің тап ауылдарым!-дейді. «Ауылыма келгенде» өлеңінде бәріміздің балалығымыздың базары болған ауылдың бүгінгі келбетіне күйінеді.

Мысалы:

Құба белде жел ойнап, сағым қуып,

Алыста жүрек шымшып, сағындырып,

Арсаландап анамдай келсем жетіп,

Көңіл суып қалады сағым сынып.-дей отырып,

..Балалықтың мәйегі ақ бесігім,

Дәуірдің дауылы ұрып кетті сының.

Қиындықта қиырға тастап кеткен,

Қауқарсыз ұлдарыңа ет кешірім.-деп, анасындай кешірім сұрауы ауылды сүйген, туған жерін сүйген ағаның, ақындық жүрегі, азаматтық жүрегі екенін танып білу қиын емес. Ақын ағаның даңқты жерлесі О.Бөкеев туралы, «Арайлы таңға асықпын» өлеңдері ақындық шеберліктің ұшар шыңындай

көрінді маған. Орыс поэзиясының классиктерінің бірі декабрист, қазақ даласында айдауда болған А.Н. Плещеевтен аударылған өлеңдер жинақтың салмағын қомдап, әрін аша түскен. Өмірде махаббат тақырыбын айналып өткен ақын болмаған шығар, осы мәңгілік тақырып та, жинақтан лайықты орнын тауып тұрғаны айқын. Ақын аға «Алматының қоңыр күзі» өлеңінде былай дейді:

..Алматыда жиі жауған жаңбырмен,
Көздеріңнің тұнығына шомылғам...

Керемет сурет емес пе? Жалпы айтқанда, жинаққа кірген басқа тақырыптағы жырлар, айтар ойымен де, көркемдігімен де бір-біріне ұқсамайтын ерекше туындылар.

Ендігі сөз ақын ағаның баспаға ұсынылып отырған «Қазаннан желтоқсанға дейін» жинағында болмақ. Жинақ «Тәуелсіздік дауысы», «Имандылық мұратым», «Ұлының ерлігі, елінің өрлігі», «Достық әзілдер», «Тілім мұңым», «Әз ұям, ошағым», «Тойың тойға ұлассын», «Жылдарым жырлайды», «Зауал», тағы басқа бөлімдерден тұрады. Жинақтың алғашқы бөлім халқымыздың ғасырлар бойы аңсап жеткен тәуелсіздік туралы бірінен бірі асқан «Тәуелсіздігім менің», «Алға, Қазақстан», «21-ғасыр», «Жаса, халқым» секілді айтар ойы биік, мағыналы да, мәнерлі жырлардан тұрады. Екінші «Имандылық мұратым» бөліміндегі өлеңдер дін туралы, әр түрлі діни шараларға арналған жырлар ғана емес, ақын ағаның дінге деген көзқарасында .

Жинақтағы кез келген өлеңді алып қарасаңыз, қай-қайсысында болсын салмақты ой, түйін жатыр, ал, жинақтың түндігін тік етіп тұрғаны екі бөлімнің бірі «Тәуелсіздік дауысы» болса, екіншісі «Зауал» атты бөлімдегі «Қазаннан желтоқсанға дейін» атты поэма 2002-2016 жылдар аралығында жазылған шығарма Ертіс топырағында ашаршылық әкелген

қайғы, қасіретті сөз етеді. Жалпы, ашаршылық туралы публицистикалық мақалалар демесеңіз, облыс аумағында жазылған ірі көлемді әдеби шығарма, менің білуімше жоқтың қасы. Ендеше, осы тақырыптағы екі көлемді туындылардың Ертіс өңірінде жазылғаны ертістіктер үшін мақтаныш болуы тиіс. Біріншісі алғаш рет аудандық «Ертіс нұры» газетінде 2002 жылы жарыққа шыққан жоғарыда аталған поэма, толықтырылып, өңделіп жинаққа енген. Екіншісі ақын, өлкетанушы, ауданның бір туар азаматы М.Жаманбалиновтың 2003 жылы жарық көрген «Аштықтың азабы» поэмасы.

Самат ағаның поэмасы Ертіс өңірін отарлау басталған сонау 1900 жылдан бері қарай ел есінде қалған елеулі оқиғалар: Отарлаудың басталуы, Қазан төңкерісі, Колхоздастыру, сол тудырған ашаршылық секілді тарихи оқиғаларға негізделген әдеби шығарма. Халық басына түскен қайғы, қасірет, мұң, нала жоғары ақындық деңгейде суреттелгені дау тудырмайды. Бұл ақындықты парызым деп білетін ақын ағамыздың шоқтығы, өресі биік шығармасы.

Ауданымызда ақын ағаның өлеңдерін қайсыбірін жатқа білетін, іздеп жүріп оқитын өнер сүйген, өлең сүйген өздері де, өлеңнен кара жаяу емес аға, апаларымыз баршылық. Солардың бірі Қарақұдық ауылының тұрғыны Нүрән Бөпеләйқызы Жамалова. Осы жинаққа алғы сөз жазарымда маған жолығып, ақын ағаға деген өлеңмен жеткізген тілегін, қалайда жинаққа кіргізуін өтініп еді. Төмендегі өнер жанашыры апамыздың ақ тілегін жинаққа орайсыздау келіп тұрса да сол қалпында ұсынып отырмын.

Ауылдан шыққан алғашқы,

Ақын күйеу сен едің.

Өлеңмен өріп өмірді,

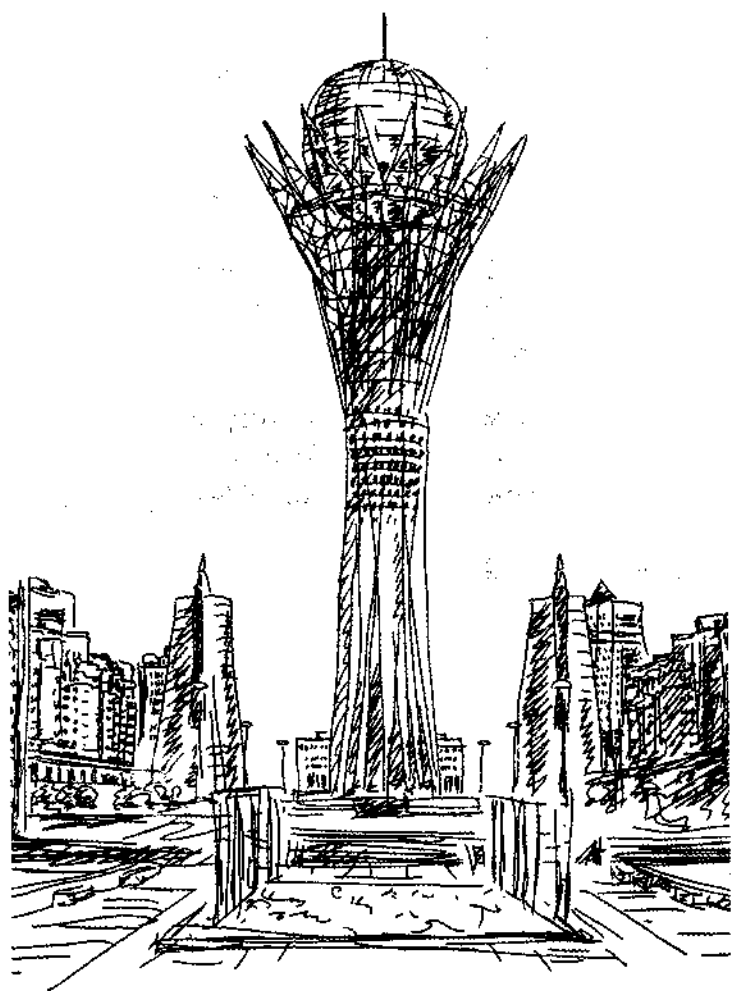
Қам көңілді демедін.

Жырладың талай боздақты,

Жырладың ардагер еңбегін.
Жырладың туған ауылды,
Бұнда да, сенің бар тегін.
Ананы жырлап шер тарқат,
Ғажайып өмір сыйлаған.
Балаға деген махаббат,
Жүрегіне жинаған.
Қарақұдық қайын жұртың,
Ұрпағың өскен мекен бұл,
Ұмытпа бақытты күндерінді,
Естеліксіз өмір тұл.

Толғанай Ағыбайқызы Рахметова

Ертіс ауданы әкімшілігінің «Мәдениет, тілдерді
дамыту, спорт және денешынықтыру» бөлімінің бас
маманы.

ТӘУЕЛСІЗДІК ДАУЫСЫ

Ата заң

Қазақсың ба? Қазақ болсаң болғаны,
Тәуелсіздік!
Кештеу болсын ол да бар,
Ақтаңдақ мол болғанменен жолдары.

Ақтаңдағың - азаттықты аңсаған,
Құрбан болған қанша ғасыр, қанша адам.
Ақтаңдағың - бақыт, байлық тоналған.
Ақтаңдағың - уланған рух, ар, санаң.

Өткен күндер жүрегімде.
Ащы мұң-
молтақ тілім, молтақ болған дәстүрің.
Ақтаңдағың-отыздағы Нәубетің,
Ақтаңдағың-рухани аштығың.

Бәрі де артта, алдымда таң шапағы,
Сөзім де бар, заңым да бар аталы.
Сынақ біткен даласында қазақтың,
Қазақстан-бостандықтың Отаны.

Қамқой көңіл, қамқой халқым тыншыдың,
Бұрып кері тарихтың ұршығын.
Дала тыныш. Ағайын мәз естіген,
Атом емес ат тұяғы дүрсілін.

Көп бәледен сақтар енді аруақтар,
Гүлге оранар атом жұтқан шаңдақтар.
Елің үшін, жерің үшін жаңарған,
Бабаларым, қуаныштан аунап қал.

Алау күннің нұры сүйіп айдарын,
Желбіре еркін аспан түсті байрағым.
Ән ұран бар, елтаңба, рух бар,
Осы емес пе елдігім де, айбарым.

Құтылдық па қызыл сүйір жебеден,
Жіберемін аттың басын тежемен.
Бұратанан, мөнгүртің де мен емес,
Басқалармен енді теп-тең терезем!

1993 ж.

АЛТЫН ЗАҢ

Қазақстан, туған елім байтағым,
Тарихқа кеткен есем қайтардын.
Қазақ елін күллі әлемге танытқан,
Ата заңды-Алтын заң деп айтамын.

Аңғал елмін. Өткенді алтын заң дегем,
Ұлт тарауы жазылды онда қанменен.
Өз жерімде елдігімді ұмытып,
Ұрпағыма қандай жолды таңдап ем?

Қиял дәуір қалған сәтте алжасып,
Дүр сілкіндік басымыздан көн қашып,
Елім бастан томағаны сыпырды,
Осы Алтын заң таңдап берді жолды ашық.

Бұл Алтын заң-болашаққа бағдарым,
Бұл Алтын заң-арайлы ақ таңдарым.
Бастау алып сонау жеті жарғыдан,
Баба арманын келешекке жалғадың.

Алтын заңым ел мұраты-азаттық,
Күрес жолда көргенбіз сан тозақты.
Сырттан дүлей, іштен өгей ұрандап,
Илемеді кімдер аңғал қазақты.

Алтын заңым-ару қала Астанам,
Тамсанатын алыс, жақын, дос-жаран.
Көне ел ем, жаңа ел болдым білді әлем,
Татулықтан әсте қия баспаған.

Шермендермен шегеленген достығым,
Достығымды төрткүл дүние естідің.
Құшағы кең ұлан ғайыр даламда,
Жаттығы жоқ, қай уақыттан жақсының.

Енді қайта лайланба тұнығым,
Бұлт шалмасын Ақ орданың түңдігін.
Көк аспандай көк байрақтың астында,
Жарасып тұр тірлігім мен бірлігім.

Болашаққа-Нұрлы, жырлы жолдармен,
Болашаққа-ізгі мұрат, арманмен,
Алтын заңым-Ата заңым жасай бер,
Қазақ деген қасиетті Мәңгі елмен.

2013 ж.

Үш сұрақ

Қырық жыл соғыс болған жоқ қан төгілген,
Қайғы ұялап кетпейді кам көңілден.
Бұлтты бәле басымда жүр айналып,
Талайды қоштастырып тәнті өмірмен.

Танкпен тапталған жоқ қызғалдақтар,
Құрбаны емес әсте кіл боздақтар.
Бейбіт қару-атомның құрбандары,-
Нәрестелер, аналар, сырбаз қарттар.

Кетпесе де, астымнан атымды алып,
Қарауылды бітірді атом жарып.
Көк төбелер айналып боз төбеге,
Боз төбелер қалды ғой тақырланып.

Құба белге тұрушы еді тұнып гүлі,
Әнші құстың сайраған үні тынды.
Қайғыдан қара жерге көл пайда боп,
Шыңғыстау қасіреттен үгітілді.

Аккулар күміс көлден көтерілген,
Қайда асықты жасыл жаз ертеңімен?
Құстары бөтен жерге ұя салар,
Мен қалай айрыламын мекенімнен?

Қырандай ұшпаған соң қанат жазып,
Кешкен өмір құрысын азаптанып.
Сарыарқаның саумалын атом жұтып,
Ұрпағыма қояр ма тозақ қалып?

Басыма егемендік алған күні,
Үш сұрақ қазағымның арман, мұңы.
Көтеру мәртебесін тіл, дәстүрдің,
Бастысы полигонның жабылуы.

1992 ж.

Заман-ай

Тәуелсіз ел деп ат беріп,
Күрзімен қойған талаптар.
Даланың асты, үсті де,
Жиналған қару жарақтар.
Қалалар көркем сәулетті,
Қап-қара түтін торлаған,
Қалалар емес, тозақтар.

Даңғаза сөзбен, ұранмен,
Атойлап шыққан биіктер.
Сол биіктермен халықтың,
Басына келген күйік, шер.
Қазанның өкпек желімен,
Нәубетті ашаршылықта,
Тоз-тоз боп кеткен ағайын,
Заман-ай, енді жиып көр?

Өзгенің атын жамылып,
Мекендер анау қаптаған.
Құстары ауып, аңы ауып,
Баратын жерін таппаған.
Құруға қалған Сарыарқам,
Көкорай белден айрылып,
Өзіңнен қымбат жоқ маған.

Аралдың суы тартылып,
Ауылды қанша құм қапты.
Өтеді сәби өмірден,
Бесігіменен құндақты.
Атомға біткен ойран боп,
Шығыстау мен Қарауыл,
Абайдай бізге қымбат-ты.

Ғасырлар бойы айырып,
Бақыттан, байлық несіптен.
Төріме шығып кетпей ме,
Сығалай сала есіктен.
Бас иіп, қолды қусырып,
Дәстүрден, тілден қымсынып,
Болашағына көне елім,
Қаншама жылға кешіккен?

Жетпіс жыл бойы даурығып,
Қол соғып келген бекер біз,
Салтанат күнді аңсаумен,
Өмірден мынау өтерміз.
Даласы біткен тозаң боп,
Ауылы қалған аңырап,
Қиюы қашқан өмірді,
Түзете алар ма екенбіз?!

1993 жж.

Заман

Ансаған бактың арайлы емес күні әлі,
Аласарып барады арманды елдің шынары.
Тер төгетіндерден тең көтеретіндер көбейді,
Үкілі үміттің көмескіленіп шырағы.

Сағымдай болып көз шалмас қырдан асты үміт,
Өнерді өркен, тастадық қалап тас қылып.
Ғасырлар аңсап жеріме жеткен бостандық,
Еліме әттең жеткізе алмай тұр жақсылық.

Жайлады жұртты мал табу деген арам құрт,
Саудаға түсті ар, ұятың да, адалдық.
Бетті бір сипап, тәубеге келу тым қиын,
Адамға адам істеуі оңай жамандық.

Туысын тауып, рулас іздеу көбейді,
Мүддесіне елдің жараспас әсте демейді.
Дәуірің қатқан тондарды қалың жібітіп,
Жетектеп жетті өмірге бай мен кедейді.

Арқалап келген қашаннан ауыр жүгінді,
Ауылым жұртым айықпас дертке ұрынды.
Еңбекпен елге тұтқа болғандар кетті елден,
Билікке келді тақ, байлық қуған жырынды.

Мыс, қола татыр көтердік көпті асқар ғып,
Жарамсақтық бітпей кетер ме екен бастан бұлт?
Тілеуім менің, әйтеуір болсын ел аман,
Мәңгілік болсын зарығып жеткен Бостандық.

1994 жс.

Нарық

Нарық қысты, қымбатшылық, тапшылық,
Қалта қағып жатқан жоқ па басқа ұрып.
Ел дәулеті кетіп жатыр құрдымға,
Ой түбінде жүргені тек жақсы үміт.

Берген уәде-
көрген кәде жалған боп,
Ол өмірден бұл өмір де озған жоқ.
Тірлік құны төрт түлікке телініп,
Адам құны кеткені тек арзан боп.

Қай дәуірден бағы жанбай болған тұл,
Ауыл отыр құтыла алмай сордан бұл.
Көп керуені соқтықпалы соқпақта,
Жылпостарға бұрынғыдай жол даңғыл.

Қуантады қашан бізге құт келіп?
Көңіл жатыр көп нәрседен күптеніп.
Еміктіріп, елендеткен нұрлы шак,
Отыр әлі қанша жылға сырт беріп?

Осы жолда талай ғасыр қан қылып,
Көп жақсыны итжеккенге қалдырып,
Шындық іздеп шырылдаған ел едік,
Ал шындықты жүрміз әзір ән қылып.

Болашағым әлі реңсіз, бұлынғыр,
Арқалармыз мүмкін нарық жүгін құр.
Күте, күте коммунизм сарғайтқан,
Күтуменен тағы өте ме бұл ғұмыр?

1996 ж.

Інімен әңгіме

Інісі:

Мейлі ағасы, заманға мың айып тақ,
Алдымен өзімізден сұрайық та.
Түлкі болып, жараспас бұптақтауың,
Барыстыққа бөрік ки лайықтап.

Бәрі өтірік, барлығы бекер дейсін,
Адал еңбек қалмайды өтелмей шын.
Жетпіс жыл сорып келген ортақ байлық,
Қаншаға және кімге жетер дейсін?

Қалман десең басқа ұлттың мазағына,
Басыңды име тағдырдың азабына.
Көлгірсіп көңілінді тапқанымен,
Ешкім кеп дәм салмайды қазаныңа.

Рас, бақыт биікте тұрғаны айқын,
Жөнің жоқ бірақ төмен сырғанайтын.
Елбасының айтқаны бәрі дұрыс,
Төменде кулар көп қой бұрмалайтын.

Қиыны, өзінді ие сезінбесең,
Босбелбеу ерік берме сезімге сен.
Біреу берсе бергенін бұлдап берер,
Арыңа, еңбегіңе өзіңе сен!

Айқайласпа, заманмен жанжалдаспа,
Кәсібінді аш, қимылда, шаруа баста.
Қолыңды соза бермей биліктіге,
Иек арт дәл өзіндей армандаска.

Болсын тек аспан ашық, күн мерейлі,
Заманымыз өзгерер түбегейлі.
«Халвалаудан» ауызда тәтті болмас,
Айқайлаудан заманың өзгермейді.

Ағасы:

Сеніп едім арғымақ ойларыма,
Мініппін ертоқымсыз жайдағына.
Қолыңды бер, інішек қолыңды бер,
Ақыры түсіндірмей қоймадың ә!

1997 ж.

21-ғасыр

Өтті бір ғасыр тоздырып талай жол табын,
Ғасырды келген үмітпен тосып ал қауым.
Жаңа жыл келді егінді байтақ далама,
Ақ қарыменен қаңтардың.

Жаңа жыл келді үскірік аяз, боранмен,
Ғасырдан осы шапағат шағын табар ма ел?
Болшағына бет алған дархан еліме,
Ілесіп бірге барам мен.

Таулары шөгіп қалғанмен биік мұз кеуде,
Даламыз толы айшықты талай іздерге.
Ғасырым өткен даналығыма мұнара,
Абайды бердің біздерге.

Басына елдің не келіп, нелер кетпеді?
Жақсылық та бар, зұлымдық та әттең, көп тегі.
17-жылғы қазанның сұрғылт аспаны,
Болды ма қазақ көктемі?

Әсіре сөзге, ұранға, дуға дес беріп,
Сімірдік бәрін, қарасын, ағын хош көріп.
Дінсіздіктің де, мәнгүрттіктің де зәрлі уын,
Бүтін бір ұрпақ өсті еміп.

Халқым-ай, аңғал тағдырың қалай кермек-ті,
Ұмыта алам ба отыз үштегі нәубетті?
Миллиондарды үш қана жылда жоғалттық,
Қиянға тозып ел кетті.

Жылжыды жылдар түзедік қайта жөргекті,
Анырап қалған жетімдер елмен ержетті.
Кім үшін болсын тер төкті елім аянбай,
Еркіндік қана шөлдетті.

Ұлттарға бөтен көрмедік көзді алартып,
Солардың болды дәстүрі сыйлы, әні артық.
Ұлылықты солардан ғана іздедік,
Өзіміздікін жоғалтып.

Қасіретті ғасыр, алтын да ғасыр ұққанға,
Әйгілеп елді майталман небір шықты алға.
Дүниеге төрткүл қазақтай елді танытқан,
Дарбоз хакім Мұқтар да.

Жырлары жасын даланың жыры, алдаспан,
Сол ғасыр ұлы бір туар тұлға Олжас та.
Өлместей мәңгі артына кеткен сөз тастап,
Дарынды талай Марқаскам.

Ғасырдың соңы басына елдің бақ туып,
Тойладық ессіз бөрікті көкке лақтырып.
Сол бөркім әттең қолыма түспей жүр әлі,
Басылған кезде аптығым.

Қайғы, мұң көрген жетеді бізге мың жылға,
О, қайран халқым өткеннің бәрін мұң қылма.
Болашағыңды мұқалмай жігер тоса біл,
Сенімін кетпей құрдымға.

Көлденең бәле кездейсоқ салмай құрығын,
Биікте болсын шығатын дәйім тұғырың.
Бақытың үшін қара да, төре бәлсінбей,
Сыйласын жүрек жылуын.

Ғасырда келген тілеймін бақыт қауымға,
Гүлденген қала, арманды аңғал ауылға.
Жаңа жыл кеші ақыннан туған бата осы,
Ақ жүрегіңмен қабылда!

1-қаңтар 2000 ж.

Алға, Қазақстан!

Дала Еркіндік. Еркіндіктен бізде басқа жоқ-ты арман,
Қайран жерім, қанша жылдар дұшпандармен тапталған.
Азаттықтың ақ жолында ер ұлдарың мерт болған,
Қайғыру мен қасіреттен жүректерде кек қалған.

Жел сөздерден үш жүзді ел бір-біріне жат болған.
Кент күйреп, дала өртеніп, қызыл қанға бөкті арман.
Халық тозып, жер айрылды жасыл желең бақтардан,
Қайран елім, бақытынан қанша жылға шет қалған?

Елдігіне жетер жолда мың жығылып, мың тұрып,
Құлағанмен жасымапты күш, жігерін құм қылып,
Жүректерді кекке қайрап үзілмеген бір үміт,
Шапағатты сәтін тосып жатқан екен бұлқынып.

Дала Еркіндік, ал Еркіндік қашан қазақ қанында,
Қандай қанды ғасыр болсын көрмеген еш дамылдап.
Алтай, Көкше тауларында, Жетісудай бағымда,
Сарыарқада, Бетпағымда жүрді оранып сағымға.

Үміттермен
жібіткен ем, көшті әйтеуір бастан бұлт,
Он жыл бұрын желтоқсанда жаңа өмірді бастадық.
Бодандықпен, мәңгүрттіктің кеудесіне тас тағып,
Одақ деген отар сөзбен тарихқа тастадық.

Көкіректен өшкен шок та, өшкен кек те, ұшқан мұң,
Еркіндігім кетті шарлап қанатымен құстардың.
О, жырлы әлем! Тыңда мені, сыйлай білсең досыңмын,
Өз жолыммен, өз әніммен қатарына қосылдым!

Жұмыр жердің көк түндігі-аспан түсті бар туым,
Аңсап жеткен азаттықтың қадір тұтам әр күнін.
Қара түнді қақ айырған найзағайдың жарқылы,
Осы жарқыл қалсын мәңгі бақыты үшін халқымның.

Жаса Еркіндік! Еркіндікті сыйға тартқан жаса күн,
Талқан еткен «ұлы одақтың» құрсауланған жасағын.
Кешірмеймін зұлымдықты, өшірмеймін еш мәңгі,
Желтоқсанда жастарымның мұзға жаққан ошағын.

Он жыл өтті сол күндерге нені білдік, нені ұқтық?
Көп кеселден арылдық та, қиындыққа жолықтық.
Игі істермен толығыппыз ел байлығын тәрк қып,
Бәрінен де, Еркіндігім қымбат екен соны ұқтық.

Еркіндік-ай, қалай ұқтық, қалай ұқты кей бүлік,
Молдығынан бас айналып, қалды жүрек шайлығып.
Қолдан жасап бай, манапты мінгіздік те сәйгүлік,
Кедей болып шыға келдік астымызға тай мініп.

Салт, дәстүрді тұншықтырған артта қара түн қалды,
Кеш те болса қолға алдық қасиетті құранды.
Еркін елде, байтақ жерде күні әлі тұманды,
Кенжеліктен құтыла алмай келеді, әттең тіл нәрлі.

Уақыт өзі түзей жатар келең өмір тұстарын,
Бостандыққа құштар ел ем, жақсы өмірге құштармын.
Сенімі мол, мүмкіндік мол армандармен ұшқары,
Көне шақтан-Болашаққа,
Алға Қазақстаным!

2001 ж.

Тәуелсіздік ұстанымы

Жанды жеп рушылдық, күншілдігім,
Қайдан біткен бәле бұл? Құрысын бұным.
Қызыл сөз, қызыл өсек ұмыттырып,
Жүрген жоқ па елімнің жыршылдығын.

Рушылдық от салып бақтарыма,
Соқтырған сан тағдырдың шоқпарына.
Ақ табан шұбырынды заманында,
Үш жүзім де өртеніп жатпады ма.

Осыны айта алады бекер деп кім,
Талайды итжеккенге жетелеттін,
Ортадан оза шапқан бостандыққа,
Басын алып бергенбіз Махамбеттін.

Өзге елде емес, өзінің Отанында,
Жай таппаған Мұсаң да, Ақаның да.
Күншілдіктен Сәкендер кетпеп пе еді,
Отыз жеті тозақтың оты алдына.

Өзбек, қырғыз бөліп жер тамшы мейіз,
Көрші ауылдан келгенді қонсы дейміз.
Ағайын көп қиырға тоз-тоз болған,
Санымыз аз, сондықтан қамшы жейміз.

Байлық қуып, қуып тағы лауазымды,
Тыймай жүрміз жер, жесір дауымызды.
Бас көтеріп көз салмай төнірекке,
Иек асты іздейміз жауымызды.

Ей, Наймандар, Керейлер, Жалайырлар,
Қоңырат, Арғын, Қыпшак, Адайың бар.
Алты ауыз бір болмаса,
Қазақстан,
Тәуелсіз ел болмайды Ағайындар!

1992 ж.

Оралман емес. Ағайын!

Жусандай ащы тағдыры,
Қазақтай халық жоқ дер ем.
Ғасырлар бойы басына,
Қонбай-ақ келген бақ деген.
20-33 жылдар арасы,
Ойран боп ауыл, даласы,
Қаңғырып кеттік, әттеген.

Мекендеп бөтен даланы,
Қызықтап бөтен аспанын.
Туған елін ойлаумен,
Көбінің өтті жас шағы.
Күндері өткен мәңгіріп,
Жат жерде қалған мәңгілік,
Арманды әжелеріммен,
Кеш бізді, ақсақалдарым.

Бөтен ел туын көтердің,
Болғанмен оған жат жаның,
Ұрпағың үшін тер төгіп,
Баптадың малын, бақтарың.
Егіліп жанын жүргенсің,
Жер иесіне жүгініп.
Атадан аманат болып,
Жүректе жүрді бір үміт.

Бодан ел болдық білерсің,
Тәуелсіз ел боп атанып.
70 жыл бойы қол ұшын,
Бере алмай келді Отаның.
Көк байрақты көтеріп,
Азатты міне ел болдық,
Ортамнан тіктің отауды,
Көбейе берсін қатарың.